S Ł U P S K I E S T U D I A H I S T O R Y C Z N E
Nr 10 R O K 2003

R E C E N Z J E. O M Ó W I E N I A

PIOTR KURLENDA
PAP SŁUPSK

Mirko D. Grmek, *Historia chorób u zarania cywilizacji zachodniej* (*Les maladies à l'aube de la civilisation occidentale*, Éditions Payot & Rivages, I wyd. – 1983, II wyd. – 1994) I wyd. polskie – Wydawnictwo W.A.B, Warszawa 2002, ss. 450, nlb 7

Choroba to problem towarzyszący człowiekowi na wszystkich szczeblach jego ewolucji, niekiedy wręcz determinujący rozwój cywilizacji – dotyka wielu dziedzin życia, wpływa na nie, hamuje lub wymusza określone działania. Obserwujemy to zjawisko w czasach współczesnych, będą je obserwować następne pokolenia, jednakże najbardziej interesującą i frapującą kwestią jest znaczenie patologii w początkach historii człowieka i piętno, jakie choroby odcisnęły na świadomości naszych przodków, kiedy to były jeszcze wielką tajemnicą, ich przebieg nieznanym procesem, a zapobieganie i terapia sztuką nieomal magiczną. Przedstawiona w 2002 r. szerokiemu gronu czytelników książka *Historia chorób u zarania cywilizacji zachodniej*, której autorem jest światowej sławy historyk medycyny Mirko D. Grmek (wydana w j. polskim nakładem Wydawnictwa W.A.B. – „Seria z Wagą") nie wyczerpuje problemów niezwykle skomplikowanej historii borykania się człowieka z dręczącymi go chorobami, zasługuje jednak na uznanie ze względu na skrupulatne opracowanie poruszanych tematów oraz bogactwo prezentowanych opinii.

Wielowątkowość pracy jest imponująca. W trzech pierwszych rozdziałach dość dokładnie opisano problemy zdrowotne dręczące ludzi w początkach cywilizacji greckiej, poświadczone źródłami literackimi oraz wynikami badań osteoarcheologicznych z elementami mikroradiologii oraz paleoimmunologii (jakkolwiek stan zaawansowania tych ostatnich nie pozwala jeszcze na wyciąganie pewnych i rozstrzygających wniosków). W efekcie owe trzy rozdziały tworzą pewną syntetyczną całość, w której autor zastosował dość szeroko pojętą definicję choroby, bliską interpretacji starożytnych (choroba jako każdy stan odmienny od naturalnego), dzięki czemu wśród licznych przykładów opisywanych przypadłości prym wiodą rany i inne urazy, wrzody, schorzenia okulistyczne, nieco miejsca poświęcono też omdleniom i utratom przytomności, dość często wymienianym w źródłach literackich. Następnie Mirko D. Grmek przechodzi do „monografii" niektórych chorób – zapaleń ropnych, kiły, trądu, malarii, gruźlicy oraz chorób kości, przedstawiając tu także materiały wcześniej częściowo publikowane (np. artykuł dotyczący porowatego przero-